

**здоровье[®]
ребёнка**

Здоров'я дитини
Здоровье ребенка
Child's Health

Научно-практический журнал
Основан в июле 2006 года
Периодичность выхода: 8 раз в год

*Включен в наукометрические базы данных
Science Index и Google Scholar*

№ 2 (53), 2014

№ 2 (53), 2014

ISSN 2224-0551

Передплатний індекс 95264

Включен в наукометрические базы данных
Science Index и Google Scholar

Засновник і шеф-редактор **Заславський О.Ю.**

Завідуюча редакцією **Брандіс Т.Я.**
Заступник завідуючої редакцією **Купріненко Н.В.**

Адреси для звертань

З питань передплати

info@mif-ua.com
тел. +38 (062) 338-21-11

**З питань розміщення реклами та інформації
про лікарські засоби**

reclama@mif-ua.com
office@zaslavsky.kiev.ua
golubnichayan@gmail.com

Фото: Нагаєць В.В.
На обкладинці: Чорба Валерія, 6 міс.

Видання рекомендоване ВАК України
для публікацій дисертаційних досліджень.
Протокол реєстрації № 1-05/1 від 10.02.2010.

Матеріали номера затверджені рішенням ученої ради
Донецького національного медичного університету
ім. М. Горького від 04.03.2014 р., протокол № 4

Російською та українською мовами
Реєстраційне свідоцтво КВ № 15621-4093 ПР.
Видано Міністерством юстиції
України 21.09.2009 р.

Формат 60x84/8. Ум. друк. арк. ****
Тираж 12 000 пр. Зам. № ***

Адреса редакції:
Україна, 83030, м. Донецьк, а/с 1347
Тел./факс: +380(62) 338-21-11.
E-mail: medredactor@bk.ru
pamalia@interdon.net
nagornaya@list.ru

(Тема: До редакції журналу «Здоров'я дитини»)
www.mif-ua.com

Видавець Заславський О.Ю.
83102, м. Донецьк, пр. Ленінський, 25/126
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2128 від 13.05.2005

ПП «Астро»
83001, м. Донецьк, вул. Артема, 63а
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК № 2047 від 24.12.2004

Головний редактор
Юліш Є.І.

Редакційна колегія

Абатуров О.Є. (Дніпропетровськ)
Антипкін Ю.Г. (Київ)
Аряєв М.Л. (Одеса)
Бережной В.В. (Київ)
Боднар Б.М. (Чернівці)
Волосовець О.П. —
заступник головного редактора (Київ)
Гнатейко О.З. (Львів)
Грона В.М. — заступник
головного редактора (Донецьк)
Данилов О.А. (Київ)
Дубровін О.Г. (Київ)
Євтушенко С.К. — заступник
головного редактора (Донецьк)
Іванов Д.Д. (Київ)
Кривопустов С.П. (Київ)
Нагорна Н.В. — відповідальний секретар (Донецьк)
Одинець Ю.В. (Харків)
Переяслов А.А. (Львів)
Прохоров Є.В. (Донецьк)
Сенаторова Г.С. (Харків)
Сокур П.П. (Київ)
Чайка В.К. (Донецьк)

Редакційна рада

Бескаравайний Б.О. (Луганськ)
Богадельников І.В. (Сімферополь)
Богмат Л.Ф. (Харків)
Большот Ю.К. (Дніпропетровськ)
Борисова Т.П. (Донецьк)
Булат Л.М. (Вінниця)
Горбатюк О.М. (Київ)
Дука К.Д. (Дніпропетровськ)
Журило І.П. (Донецьк)
Казак С.С. (Київ)
Каладзе М.М. (Сімферополь)
Клименко Т.Н. (Харків)
Крамарев С.О. (Київ)
Крючко Т.О. (Полтава)
Марушко Ю.В. (Київ)
Овчаренко Л.С. (Запоріжжя)
Острополец С.С. (Донецьк)
Пархоменко Л.К. (Харків)
Сорокман Т.В. (Чернівці)
Третьякова О.С. (Київ)
Харченко Ю.П. (Одеса)
Чернишова Л.І. (Київ)
Чуриліна А.В. (Донецьк)
Шадрин О.Г. (Київ)
Шостакович-Корецька Л.Р. (Дніпропетровськ)

Редакція не завжди поділяє думку автора публікації. Відповідальність за вірогідність фактів, власних імен та іншої інформації, використаної в публікації, несе автор. Передрук та інше відтворення в якій-небудь формі в цілому або частково статей, ілюстрацій або інших матеріалів дозвolenі тільки при попередній письмовій згоді редакції та з обов'язковим посиланням на джерело. Усі права захищені.

©Заславський О.Ю., 2014

ПРОБЛЕМИ ВИЩОЇ ШКОЛИ

- Шумна Т.Є.*
Досвід викладання дитячої кардіології студентам IV та VI курсів медичного факультету на кафедрі факультетської педіатрії 133
- Михайловська Н.С.*
Сучасні аспекти підготовки лікарів загальної практики у вищих навчальних медичних закладах 137

КЛІНІЧНІ ЛЕКЦІЇ

- Волосовець Т.М.*
Дентальні аспекти запобігання інфекційному ендокардиту в дитячому віці 140

ПІСЛЯДИПЛОМНА ОСВІТА

- Чернишова Л.І.*
Симпозіум № 170 «Несприятливі події після імунізації» 145

ТЕОРЕТИЧНА МЕДИЦИНА

- Абатуров А.Е., Волосовець А.П., Юлиш Е.И.*
Участие интерлейкинового семейства 1 в развитии воспалительной реакции при инфекционном процессе.
1. Общая характеристика интерлейкинового семейства 1..... 150

ФАРМДОВІДКА

- Коротка інструкція із застосування Синфлорикс™ 76

- До уваги авторів** 154
- Підписка — 2014** 2, 157
- Последипломное образование он-лайн** ... 99, 132
- Медицинская книга** 155
- Анкета читателя** 156

PROBLEMS OF HIGH SCHOOL

- Shumna T.Ye.*
Experience of Teaching Pediatric Cardiology to the Students of IV and VI Courses of Medical Faculty at the Department of Intermediate Level Pediatrics 133
- Mykhaylovskaya N.S.*
Modern Aspects of Training General Practitioners in Higher Education Medical Institutions 137

CLINICAL LECTURES

- Volosovets T.M.*
Dental Aspects of the Prevention of Infective Endocarditis in Childhood 140

POSTGRADUATE EDUCATION

- Chernyshova L.I.*
Symposium № 170 «Adverse Events Following Immunization» 145

THEORETICAL MEDICINE

- Abaturov A.Ye., Volosovets A.P., Yulish Ye.I.*
Involvement of Interleukin 1 Family in the Development of Inflammatory Response in the Infectious Process.
1. General Description of Interleukin 1 Family 150

PHARMACEUTICAL INFORMATION

- Brief Directions for Synflorix™ Use 76

- Information for Authors** 154
- Subscription — 2014** 2, 157
- Postgraduate Education On-line** 99, 132
- Medical Book** 155
- Reader's Questionnaire** 156

УДК 378.147.091.2:614.254.3]-048.34

МИХАЙЛОВСЬКА Н.С.

Запорізький державний медичний університет, кафедра загальної практики — сімейної медицини

СУЧАСНІ АСПЕКТИ ПІДГОТОВКИ ЛІКАРІВ ЗАГАЛЬНОЇ ПРАКТИКИ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ МЕДИЧНИХ ЗАКЛАДАХ

Резюме. У роботі наведені сучасні аспекти викладання дисципліни «загальна практика — сімейна медицина» на додипломному етапі у вищих медичних навчальних закладах країни з урахуванням досвіду, набутого в Запорізькому державному медичному університеті. Розглянуті основні аспекти реалізації Наскрізьної програми підготовки студентів медичних факультетів вищих навчальних закладів IV рівня акредитації та лікарів-інтернів для оволодіння практичними навичками та методиками, необхідними для роботи на посадах лікарів за спеціальністю «загальна практика — сімейна медицина».

Ключові слова: первинна медико-санітарна допомога, сімейний лікар, додипломна, післядипломна підготовка, амбулаторія сімейного лікаря.

Загальна практика — сімейна медицина як найбільш раціональна з точки зору економного використання ресурсів охорони здоров'я є ефективною формою масового обслуговування населення. Лікар загальної практики — сімейний лікар може вирішувати до 90 % медичних проблем пацієнта, що дає великі економічні переваги [1, 2]. Тому розвиток сімейної медицини є необхідним та доцільним для нашої країни [1, 2].

Лікар загальної практики є спеціалістом, який надає необхідну первинну медико-санітарну допомогу всім членам сім'ї незалежно від їх віку, статі, характеру захворювання, з урахуванням психологічних, соціальних, культурних та індивідуальних особливостей пацієнта і сім'ї [3]. Він повинен мати глибокі теоретичні знання та практичні навички діагностики з усіх розділів медицини, уміти надавати хворим першу медичну допомогу та лікування, забезпечувати профілактику, реабілітацію, бути інтегратором проблем пацієнтів, посередником між усіма спеціалістами та хворим [2, 3]. Крім професійних знань із терапії, педіатрії, неврології і психіатрії, отоларингології, очних хвороб, хірургії, травматології, акушерства і гінекології, сімейний лікар має право вирішувати багато питань з соціології, психології, сексології для членів сім'ї [3].

У компетенцію лікаря загальної практики входить виявлення захворювань на ранніх стадіях, надання швидкої та невідкладної допомоги, проведення заходів щодо формування здорового способу життя, надання медико-соціальної допомоги населенню з урахуванням психологічних особливостей кожного пацієнта, забезпечення наступності з профільними

фахівцями, проведення реабілітаційних заходів, патронажу та медичних маніпуляцій на дому [1–3]. У коло обов'язків сімейного лікаря входить також проведення диспансеризації, регулярних профілактичних оглядів, у першу чергу дітей та вагітних, осіб із підвищеним ризиком захворювань [3].

Тому підготовка сімейного лікаря являє собою складний процес інтеграції додипломного та післядипломного етапів [4]. До пріоритетних напрямків підготовки сімейних лікарів на сучасному етапі слід віднести [4–6]:

— збільшення обсягу підготовки сімейних лікарів у магістратурі та клінічній ординатурі, у тому числі випускників, які навчаються на умовах контракту;

— застосування в процесі підготовки сімейних лікарів нових інформаційних та навчальних комп'ютерних технологій;

— упровадження в педагогічний процес стандартів та уніфікованих клінічних протоколів ведення хворих.

Досвід підготовки сімейних лікарів на післядипломному етапі обговорюється в значній кількості робіт, однак аспекти науково-методичних підходів підготовки фахівців з сімейної медицини на додипломному етапі висвітлені в обмеженій кількості публікацій [4–8].

На сьогодні підготовка майбутніх лікарів здійснюється за чинним типовим навчальним планом за спеціальностями «лікувальна справа» та «педіатрія»,

© Михайловська Н.С., 2014

© «Здоров'я дитини», 2014

© Заславський О.Ю., 2014

який лише на 6-му курсі навчання передбачає для обох спеціальностей вивчення дисципліни «загальна практика — сімейна медицина». Програма навчальної дисципліни для студентів VI курсу «загальна практика — сімейна медицина» включає 1 модуль ECTS, до складу якого входить 5 змістових модулів. Всього 90 годин/3 кредити (лекцій — 10, практичних занять — 40, СРС — 40).

Із 2010 року для підготовки сімейних лікарів впроваджена також програма елективного курсу (курс за вибором) «Організаційні основи сімейної медицини». Програма включає 1 модуль, до складу якого входить 3 змістових модулі. Всього 135 годин/4,5 кредита (практичних занять — 80 год, СРС — 55 год).

У 2011 році Центральним методичним кабінетом МОЗ України затверджена «Наскрізна програма підготовки студентів медичних факультетів ВМНЗ та лікарів-інтернів для оволодіння практичними навичками та методиками, необхідними для роботи на посадах лікарів за спеціальністю «загальна практика — сімейна медицина». Реалізація цієї Програми повинна здійснюватися на 4–6-му курсах навчання та впродовж всього часу проходження інтернатури за фахом «Загальна практика — сімейна медицина». Відповідно до Наскрісної програми підготовка студентів та лікарів-інтернів здійснюється за наступними дисциплінами: організація охорони здоров'я, внутрішні хвороби, дитячі хвороби, акушерство, гінекологія та планування сім'ї, хірургія, травматологія та ортопедія, урологія, онкологія, офтальмологія, отоларингологія, стоматологія, нервові хвороби і нейрохірургія, психіатрія, інфекційні хвороби, фізіотерапія, дерматовенерологія, реанімація та інтенсивна терапія на догоспітальному етапі, фізіотерапевтичне лікування. Тому контроль за виконанням Наскрісної програми повинен проводитись майже на всіх клінічних кафедрах.

При підготовці майбутніх фахівців слід акцентувати увагу на тому, що сімейний лікар має здійснювати індивідуалізовану пацієнтоцентровану допомогу та унікальне консультування на засадах довготривалого та безперервного спілкування з пацієнтом та його родиною [5, 8].

Серед першочергових завдань на додипломному етапі підготовки лікаря загальної практики слід зазначити такі [7, 8]:

- широке використання амбулаторій первинної медико-санітарної допомоги як клінічних відділів кафедр сімейної медицини;

- оснащення клінічних баз амбулаторій сімейного типу сучасним обладнанням;

- передбачити в програмах клінічних дисциплін на 4-му, 5-му курсах практичні заняття для набуття студентами навичок діагностики, невідкладної допомоги, профілактики, диспансеризації, санаторно-курортного відбору та лікування хворих на засадах первинної медичної допомоги;

- в повному обсязі використовувати елективні курси з дисципліни;

- забезпечити викладання дисципліни «сімейна медицина» достатньою кількістю підручників, на-

вчальних посібників та інших навчально-методичних видань;

- створення умов для освоєння й закріплення на практиці студентами та лікарями-інтернами основних професійних навичок та компетенцій сімейного лікаря за рахунок створення навчально-тренінгових центрів на базі сімейних амбулаторій;

- підготовка професорсько-викладацького складу дисципліни «загальна практика — сімейна медицина», регулярне підвищення кваліфікації з актуальних питань підготовки сімейних лікарів на курсах дистанційної та очної освіти.

Клінічними базами для навчання студентів у Запорізькому державному медичному університеті є КУ «Центральна клінічна лікарня № 4 Заводського району» (терапевтичне, кардіологічне відділення) та КУ «Центр первинної медико-санітарної допомоги № 6» з амбулаторіями сімейного лікаря.

У навчальному процесі використовуються навчально-методичні матеріали, що включають робочу програму з дисципліни, методичні розробки до самостійної роботи та практичних занять, 10 навчально-методичних посібників, збірники тестових завдань вихідного, поточного та підсумкового контролю знань, перелік практичних навичок та алгоритми їх виконання, зразки основної облікової документації закладів загальної практики — сімейної медицини, освітньо-кваліфікаційну характеристику сімейного лікаря, перелік основних нормативно-правових документів, навчально-методичної літератури.

Під час навчання студенти знайомляться зі структурою амбулаторії сімейного лікаря, денного стаціонару, основами диспансерного нагляду, здійснюють амбулаторний прийом хворих разом із сімейними лікарями, складають оздоровчо-профілактичні та реабілітаційні програми при найпоширеніших захворюваннях внутрішніх органів, розробляють клінічний маршрут пацієнта з урахуванням трьохетапності надання медичної допомоги.

При викладанні дисципліни «загальна практика — сімейна медицина» на додипломному етапі особлива увага приділяється медико-соціальним аспектам здоров'я населення як основі профілактичної та лікувальної медицини, питанням профілактики, ранньої діагностики та лікуванню хворих в амбулаторних умовах, наданню невідкладної допомоги на догоспітальному етапі при загрозливих життю станах. Під час практичних занять кожен студент опановує навички ведення обов'язкової документації сімейного лікаря, що затверджена наказом МОЗ України № 214 від 28.03.2012: посімейний журнал дільниці сімейного лікаря (ф. 025-8-1/о), довідку для одержання путівки (ф.070/о), санаторно-курортну карту (ф. 072/о), направлення на МСЕК (ф. 088/о), контрольну карту диспансерного нагляду (ф. 030/о) та багато інших.

У навчальному процесі використовуються ситуаційні задачі, різного рівня складності тести, амбулаторні карти тематичних хворих, відеоматеріали, мультимедійні презентації. Кожний студент складає протокол курації амбулаторного хворого, що містить

дані щодо основних скарг, анамнезу, об'єктивного статусу, лабораторно-інструментального обстеження хворого, обґрунтування діагнозу на основі синдромального підходу, виділення основних факторів ризику захворювання, розробку реабілітаційних заходів та програм диспансерного спостереження. Перспективними методами оптимізації навчання є широке використання комп'ютерних технологій, відеофільмів, мультимедійних презентацій, кейс-технологій, вебінарів, системи «Мультимедійний педагог» та інших інноваційних технологій.

Практичні заняття будуються таким чином, щоб максимально акцентувати увагу на основних аспектах роботи сімейного лікаря. Насамперед це стосується:

— ранньої діагностики та лікування хворих в амбулаторних умовах відповідно до сучасних стандартів та протоколів;

— ведення хворих з урахуванням трьохетапності надання медичної допомоги;

— уміння збирати сімейний анамнез, визначати стан здоров'я та ранніх відхилень у ньому, пов'язуючи з факторами ризику в сім'ї та довкіллі;

— розробки програм профілактики, диспансеризації, реабілітації хворих;

— надання першої лікарської допомоги при невідкладних станах в обсязі сімейного лікаря.

При підготовці сімейного лікаря особлива увага приділяється медико-соціальним аспектам здоров'я населення як основи профілактичної та лікувальної медицини, питанням ранньої діагностики та лікування хворих в амбулаторних умовах. Акцент робиться на формуванні у студентів навичок довготривалого та безперервного спілкування лікаря з пацієнтом та його родиною, плануванні поетапної профілактики, умінні визначати стан здоров'я та ранніх відхилень в ньому, визначати основні синдроми при формуванні діагнозу, складати алгоритми обстежень та плану лікування відповідно до стандартів доказової медицини.

Висновок. Упровадження сімейної медицини потребує розширення підготовки висококваліфікованих кадрів, яке повинне починатися на додипломному етапі з використанням як традиційної форми навчання, так і інноваційних технологій з урахуванням досвіду інших медичних закладів України та світу.

Список літератури

1. Лехан В.М. Стратегія розвитку системи охорони здоров'я: Укр. вимір / В.М. Лехан, Г.О. Слабкий, М.В. Шевченко. — К., 2009. — С. 3.
2. Гуріна О.М. Доцільність реформування амбулаторно-поліклінічної системи та переходу до практики сімейного обслуговування населення / О.М. Гуріна, В.О. Сірик, Н.М. Горобець, Т.І. Калюжна // Сімейна медицина. — 2010. — № 3. — С. 10-15.
3. Становлення нової моделі надання первинної медико-санітарної допомоги на засадах сімейної медицини в Україні — не дайна мода, а об'єктивна реальність / Л.Ф. Матюха, Н.Г. Гойда, В.А. Одринський [та співаєт.] // Сімейна медицина. — 2013. — № 4. — С. 157-158.
4. Вища медична освіта України на сучасному етапі / В.В. Лазоричинець, М.В. Банчук, О.П. Волосовець [та співаєт.] // Проблеми сучасної медичної науки та освіти. — 2008. — № 2. — С. 5-10.
5. Лисенко Г.І. Шляхи оптимізації підготовки сімейних лікарів / Г.І. Лисенко, О.Б. Яценко, Л.В. Хіміон [та співаєт.] // Мат-ли науково-практичної конференції «Підготовка сімейних лікарів та моделі впровадження сімейної медицини в Україні», м. Чернівці, 13–14 квітня 2005 р. — Чернівці, 2005. — 24 с.
6. Підготовка студентів з дисципліни «Загальна практика — сімейна медицина» на додипломному етапі / В.Г. Міщук, О.З. Венгрович, Н.С. Гаврилюк [та співаєт.] // Сімейна медицина. — 2013. — № 4. — С. 144-147.
7. Удосконалення засвоєння практичних навичок і методик студентами, лікарями-інтернами — важлива складова первинної ланки медичної допомоги населенню / О.П. Волосовець, Ю.С. Пятницький, І.С. Вітенко [та співаєт.] // Медична освіта. — 2012. — № 3. — С. 5-7.
8. Успіхи і проблеми викладання сімейної медицини на додипломному етапі: досвід Тернопільського державного медичного університету / Л.С. Бабінець, І.О. Боровик, Н.С. Боцюк [та співаєт.] // Сімейна медицина. — 2013. — № 4. — С. 28-31.

Отримано ■

Михайловская Н.С.

Запорожский государственный медицинский университет, кафедра общей практики — семейной медицины

СОВРЕМЕННЫЕ АСПЕКТЫ ПОДГОТОВКИ ВРАЧЕЙ ОБЩЕЙ ПРАКТИКИ В ВЫСШИХ УЧЕБНЫХ МЕДИЦИНСКИХ ЗАВЕДЕНИЯХ

Резюме. В работе приведены современные аспекты преподавания дисциплины «общая практика — семейная медицина» на додипломном этапе в высших медицинских учебных заведениях страны с учетом опыта, приобретенного в Запорожском государственном медицинском университете. Рассмотрены основные аспекты реализации Сквозной программы подготовки студентов медицинских факультетов высших учебных заведений IV уровня аккредитации и врачей-интернов для овладения практически навыками и методиками, необходимыми для работы на должности врачей по специальности «общая практика — семейная медицина».

Ключевые слова: первичная медико-санитарная помощь, семейный врач, додипломная, последипломная подготовка, амбулатория семейного врача.

Mykhaylovskaya N.S.

Zaporizhzhya State Medical University, Department of General Practice — Family Medicine, Zaporizhzhya, Ukraine

MODERN ASPECTS OF TRAINING GENERAL PRACTITIONERS IN HIGHER EDUCATION MEDICAL INSTITUTIONS

Summary. This work provides modern aspects of teaching discipline «general practice — family medicine» on the undergraduate stage in higher medical educational institutions of our county in view of the experience gained in the Zaporizhzhya state medical university. There are considered the basic aspects of implementation of end-to-end training program for students of medical departments of higher educational institutions of IV level of accreditation and interns for learning practical skills and techniques necessary for the work on position of general practitioner — family doctor.

Key words: primary health care, family doctor, undergraduate, postgraduate training, family doctor's ambulatory.